

TYÖTTÖMIEN KESKUSJÄRJESTÖN LAUSUNTO: STM058:00/2019

Työttömien Keskusjärjestön mielestä aktiivimalli tulee kumota

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työttömyysturvalain 6 luvun 3 a §:n ja 7 luvun 5 a §:n kumoamisesta ja eräiden muiden lakien muuttamisesta aktiivimallin leikkureiden ja velvoitteiden kumoamiseksi STM058:00/2019.

”Työttömyysturvalakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että niin kutsuttua työttömyysturvan omavastuupäivin toteutettua aktiivimallia (aktiivimalli) koskevat säännökset kumottaisiin. Tästä seuraisi, että työttömyysetuuden saajan ei tarvitsisi täyttää kyseisissä säännöksissä säädettyjä palkkatyötä, yritystoimintaa tai työllistymistä edistävään palveluun tai sitä tukevaan toimintaan osallistumista koskevia ehtoja säilyttääkseen työttömyysetuutensa täytenä. Edelleen aktiivimallin edellytysten täyttämättä jääminen ei enää johtaisi työttömyysetuuden alentamiseen 4,65 prosentilla. Muilta osin työttömyysetuuden saajia koskevat etuuden saannin edellytykset säilyisivät ennallaan. Esityksessä ehdotetaan myös, että aktiivimallia koskevien säännösten kumoamisen vuoksi muutettaisiin työttömyysetuuksien rahoituksesta annettuun lakiin ja työttömyyskassalakiin sisältyviä ansiopäivärahan valtionosuutta koskevia säännöksiä.”

Työttömien Keskusjärjestö kannattaa hallituksen esitystä aktiivimallin kumoamiseksi.

Työttömien Keskusjärjestö pitää aktiivimallin leikkuria epäonnistuneena. Kaikille työttömille ei ole tarjolla työpaikkoja, eikä palveluita, joten tosiasiallisesti työttömien perusturvaa leikataan aktiivimallilla. Työttömyysongelman ytimessä on tarjolla olevan työvoiman kysynnän puute, eikä aktiivimalli ota tätä huomioon.

Aktiivisesta työhausta huolimatta kaikki työttömät eivät saa työpaikkoja avoimilta työmarkkinoilta. Työttömillä myös palvelujen tarve on suurempi, mitä nykyisin pystytään järjestämään. Sekä kuntien, että järjestöjen kapasiteetti tarjota toimenpiteitä työttömille on rajallinen puuttuvien resurssien takia. Yritysten halukkuus palkata palkkatuella ei ole riittävän suuri kysyntään nähden.

Miten tämä näkyy työpaikkojen tai toimenpiteiden tarjonnassa? Työvoimapolitiittisia toimenpiteitä ei ole lisätty riittävästi, jotta kaikki työttömät voisivat välttää aktiivimallin leikkurin, vaikka haluaisivatkin.

Aktiivimalli ei kohtele työttömiä yhdenvertaisesti. Eri alueilla on vaihteleva määrä työpaikkoja ja palveluita tarjolla. Etenkin aktiiviset työttömät kokevat mallin epäoikeudenmukaisena, jos aktiivisuuteen ei saada vastinetta. Valitusten määrä sekä epäluottamus julkiseen palvelujärjestelmään on kasvanut.

Aktiivimallin työllisyysvaikutusten lisäksi ei arvioida, mitä sosiaalisia tai terveydellisiä vaikutuksia voi syntyä siitä, kun on itse aktiivinen ja palvelujärjestelmä entistä kovemmin rankaisee epäonnistumisesta. Osa työttömistä työnhakijoista kokee jo nyt, että heitä syrjitään avoimilla työmarkkinoilla mm. ikänsä, kokemuksensa, vammansa, sairautensa, sukunimensä, seksuaalisen suuntautumisen, sosiaalisen statuksensa tai ihonvärinsä takia. Se, että entistä enemmän sanktioidaan yksilöä siitä, ettei hän pääse töihin, vahvistaa mm. näistä ennakkoluuloista syntyviä kuiluja.

Tilastot vahvistavat työttömien kokemia ennakkoluuloja. Hallituksen esityksessä näkyy selvästi, kuinka suhteellisesti suurempi osuus ikääntyneistä työttömistä joutuvat aktiivimallin leikkurin kohteeksi. Tilastojen valossa aktiivimallin leikkuri näyttää myös vaikuttavan miehiin suhteellisesti enemmän kuin naisiin.

Työttömien Keskusjärjestö ry

Rahakamarinportti 3 A, 3. krs, 00240 Helsinki. Puh. 040 547 7090 • Y-tunnus 1003909-9

www.tyottomat.fi • etunimi.sukunimi@tyottomat.fi tai toimisto@tyottomat.fi

Verkkolaskuosoite: 003710039099. Välittäjän tunnus: 003721291126. Verkkolaskuoperaattori: Maventa Oy

Köyhien pitkäaikaistyöttömien osalta aktiivimallin leikkuri kompensoidaan Kelan maksamasta toimeentulotuen perusosasta. Sillä tavalla aktiivimallin kannustinvaikutukset eivät ole vaikuttaneet heihin, jos ovat toimeentulotukea hakeneet. Toisaalta työpaikkojen saaminen olisi tälle ryhmälle kaikista tärkeintä, koska työttömyys on ollut pitkäkestoista. Viimesijainen toimeentulo on kuitenkin perustuslaissa turvattu.

Ne työttömät, jotka ovat täyttäneet aktiivimallin mukaisen työllisysehdon miniehdon, ovat huomanneet, että työllisyyspoliittiset toimenpiteet eivät enää koske heitä muutoin. Eli oikeus esimerkiksi palkkatukeen on siirtynyt, koska ovat täyttäneet aktiivimallin työllisysehdon. Tämä ei välttämättä ole tarkoituksenmukaista, ja on herättänyt ihmetystä työttömien yhdistysten vaikutuspiirissä olevissa työttömissä.

Miten työttömät kokevat aktiivimallin

Työttömien Keskusjärjestön ja DIAK:n opiskelija Tiina Ruohosen opinnäytetyö perustuu kyselyyn työttömien kokemuksista aktiivimallista: [Aktivointia vai kyykyttämistä – työttömien kokemuksia aktiivimallista](#).

Keväällä 2018 tehtyyn kyselyyn osallistui 165 työtöntä. Kyselyn tulos vastaa yllättävän hyvin ennako-oletuksia, miten aktiivimallin leikkuri vaikuttaa työttömyysturvan saajien mahdollisuuksiin välttää leikkuri.

60 % vastaajista ilmoitti, että he eivät olleet löytäneet aktiivimallin mukaista työtä, yritystuloa tai toimenpidettä tarkastelujaksoon tultaessa (Kuvio 13 sivu 36). Aktiivimallikyselyn vastaukset kertovat hyvin suoraa kieltä, miten negatiivisesti aktiivimalli koetaan. Vain 0,4 % vastanneista koki aktiivimallin hyvänä. TE-palvelut koettiin riittämättöminä. TE-palvelut eivät olleet tarjonneet edellisen kuuden kuukauden aikana 80 %:lle työttömistä työpaikkaa, ja 91 % ei ollut saanut koulutuspaikkaan ohjausta.

Aktiivimalli aiheuttaa vahvoja tunteita työttömissä: 46 vastaajaa mainitsi kokemiaan negatiivisia tunteita. Mainittuja tunteita olivat viha, raivo, aggressiivisuus, ärtymys, suuttumus, kiukku, vastenmielisyys, kurjuus, katkeruus, vitutus, masennus, lannistuneisuus, lamaannus, ahdistuneisuus, pelko, itsetuhoisuus, nöyryytys, turhautuneisuus, pahennus, harmistuneisuus, negatiivisuus, epävarmuus, loukkaantuneisuus, tulevaisuudenpelko, murhanhimo, stressi ja ristiriitaisuus.

30 vastaajaa sanoi aktiivimallin olevan vääryys työttömiä kohtaan, potkitaan maahan kaatunutta, pelkkää nöyryyttämistä, kiusaamista, eriarvoistamista, rasismia, sortoa, vähäosaisten kyykytystä, alistamista työttömästä johtumattomista syistä sekä lupausten pettämistä.

22 vastaajaa koki aktiivimallin olevan leikkuri, tapa leikata tukia, tai, että sen avulla yritettiin kaunistella työllisyystilastoja.

Lainaus työttömän vastauksesta: ”se (aktiivimalli) on giljotiini, joka lisää rikollisuutta, mielenterveysongelmia päihdeongelmia, luottotietojen menettämistä, kansalaistottelemattomuutta, sosiaalisia ongelmia, toimeentulotukirahan jonotusmäärän kasvua ja esimerkiksi terveystietojen vääristämistä päästäkseen sairauspäivärahalle, lisää ruokajonon asiakkaita ja itsemurhia. Eriarvoistaminen jatkuu.”

Lisäksi Työttömien Keskusjärjestö esittää työttömyysturvan omavastuupäivien (5 pv) poistamista.

Työttömien Keskusjärjestö ry

Rahakamarinportti 3 A, 3. krs, 00240 Helsinki. Puh. 040 547 7090 • Y-tunnus 1003909-9
www.tyottomat.fi • etunimi.sukunimi@tyottomat.fi tai toimisto@tyottomat.fi

Verkkolaskuosoite: 003710039099. Välittäjän tunnus: 003721291126. Verkkolaskuoperaattori: Maventa Oy

SAK:n teettämät selvitykset

5.2.2019 Kyselytutkimus aktiivimallista – [Avoimen palautteen analysointi](#)

Raporttiin vastasi 3 184 jäsentä. 93 % vastanneista koki aktiivimallin kielteisenä.

Kuva: SAK:n [kyselyyn liittyvä kaavio](#).

16.12.2018 SAK:n kysely vahvistaa epäilyt: [Aktiivimalli on työttömyysturvan leikkuri – kärsijöinä erityisesti yli 55-vuotiaat työttömät](#)

16.12.2018 [SAK:n kysely aktiivimallista](#) SAK on tiedottanut, että leikkuri on iskenyt etenkin iäkkäisiin työttömiin, joista vain 13 % on onnistunut täyttämään aktiivimallin ehdot.

Helsingissä 6.9.2019

Työttömien Keskusjärjestön puolesta,
Jukka Haapakoski
Toiminnanjohtaja
Työttömien Keskusjärjestö ry,
Rahakamarinportti 3 A,
00240 Helsinki
+358 50 577 2580
Twitter: jugetstu
jukka.haapakoski@tyottomat.fi

Työttömien Keskusjärjestö ry

Rahakamarinportti 3 A, 3. krs, 00240 Helsinki. Puh. 040 547 7090 • Y-tunnus 1003909-9
www.tyottomat.fi • etunimi.sukunimi@tyottomat.fi tai toimisto@tyottomat.fi

Verkkolaskuosoite: **003710039099**. Välittäjän tunnus: **003721291126**. Verkkolaskuoperaattori: **Maventa Oy**